

Agresja

Krzysztof Basiński

Agresja

- ...czyli: zachowanie ukierunkowane na zadanie cierpienia innemu człowiekowi, który jest motywowany do jego uniknięcia
- Jeżeli głównym motywem jest *cierpienie ofiary* - agresja wroga
- Jeżeli cierpienie służy tylko jako środek do osiągnięcia innego celu - agresja instrumentalna

Historyczne teorie agresji

Teoria instynktu agresji/ teoria hydrauliczna

- Agresja jest *instynktem*, wrodzonym dla wszystkich zwierząt, również dla człowieka (K.Lorenz)
- Agresja pojawia się w odpowiedzi na „wyzwalacze”, hamowana jest poprzez „kontrwyzwalacze”
- Teoria hydrauliczna - energia agresywna nieustannie napływa, powodując konieczność jej rozładowania (analogia do zbiornika wodnego)

Teoria instynktu agresji/ teoria hydrauliczna - problemy

- Nie znaleziono do tej pory wyzwalaczy agresji u ludzi
- Nie znaleziono ich nawet u naczelnych
- Zachowanie agresywne najczęściej prowadzi do dalszej agresji a nie do "opróżnienia zbiornika"
- Problemy w związku z hipotezą katharsis

Historyczne teorie agresji – hipoteza katharsis

- Katharsis właściwa - rozładowanie agresywnego pobudzenia poprzez akt agresji
- Katharsis pomocnicza - rozładowanie pobudzenia poprzez aktywność zastępczą, np. sport
- Katharsis zastępcza - rozładowanie pobudzenia dzięki obserwacji aktów agresji u kogoś innego
- Hipoteza katharsis jest postulowana od 2000 lat (co najmniej od Arystotelesa)
- Co na to empiria?

Historyczne teorie agresji – hipoteza katharsis

- Akt agresji faktycznie powoduje rozładowanie pobudzenia emocjonalnego w sensie fizjologicznym (BP/HR), ale tylko w katharsis właściwej
- Pobudzenie musiało wcześniej wzrosnąć na skutek prowokacji
- W dłuższej perspektywie czasowej akty agresji powodowały nasilenie dalszych aktów agresji
- Aktywność sportowa (powiązana z rywalizacją) zwiększa agresję

Historyczne teorie agresji – teoria frustracji-agresji

- Każda agresja rodzi frustrację
- Każda frustracja rodzi agresję
- Wzbudzana frustracją agresja jest tym większa im:
 - Większa jest wartość zablokowanego celu
 - Bardziej uniemożliwione jest osiągnięcie celu
 - Większa liczba działań jest zablokowana
- Wyrażanie agresji jest hamowane przez strach przed karą
- Jeżeli strach jest wystarczająco duży, następuje przemieszczenie agresji (na inny obiekt) albo zmiana postaci agresji (na taką, która jest słabiej zagrożona karą)

Historyczne teorie agresji – teoria frustracji-agresji - problemy

- Nie tylko agresja jest następstwem frustracji - ale też (przede wszystkim!) zachowania ukierunkowane na usunięcie przeszkody
- Nie sama frustracja - inne czynniki też powodują pojawienie się zachowania agresywnego
- Frustracja nie jest ani warunkiem koniecznym, ani wystarczającym pojawienia się agresji - po prostu współwystępuje z nią

Agresja – podejście ewolucyjne

Agresja - podejście ewolucyjne

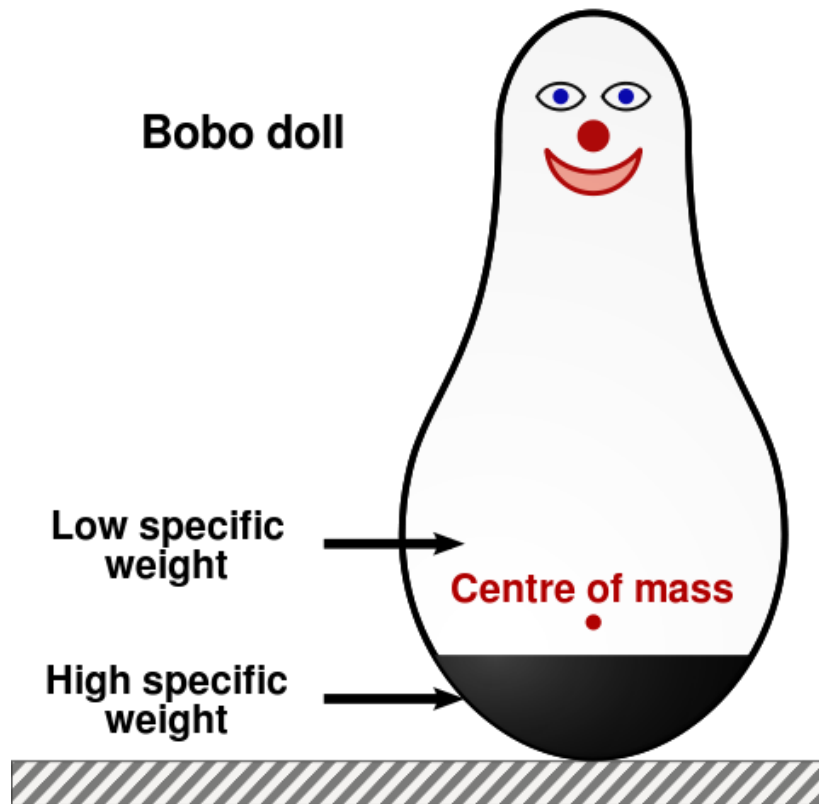
- Obserwacja - największe natężenie zachowań agresywnych u młodych (15-29 lat) mężczyzn
- Mężczyźni odpowiadają za 90% morderstw, najczęstszymi ofiarami morderstw są również mężczyźni
- **Syndrom młodego mężczyzny** - agresja narasta u bezrobotnych, słabnie gdy facet ma stałą partnerkę
- Badania w 153 krajach - korelacja pomiędzy odsetkiem młodych mężczyzn w danym kraju a odsetkiem zabitych w konfliktach zbrojnych na milion mieszkańców - $r=0.76$

Agresja – podejście ewolucyjne

- Agresja jest wykształconą ewolucyjnie adaptacją
- Zwiększa szanse przeżycia i sukcesu reprodukcyjnego
- Mężczyźni mają niższe nakłady rodzicielskie, kobiety są bardziej selektywne w doborze partnera
- Silna konkurencja pomiędzy mężczyznami o dostęp do partnerek, zwłaszcza w młodym wieku

Agresja – podejście społeczne

Eksperymenty Bandury - modelowanie agresji

- Eksperymenty z 1961 (modelowanie agresji na żywo) i 1963 roku (modelowanie na filmie)
- Uczestnicy - dzieci 3-5 lat, z Stanford Nursery
- Podłoże empiryczne teorii społecznego uczenia się

Eksperyment z 1961r.

- 72 dzieci podzielono na cztery grupy eksp. (obecność agresji i płeć agresora) i jedną kontrolną
- W warunku agresji dziecko oglądało, jak dorosły znęca się nad lalką Bobo (fizycznie i werbalnie)
- W warunku braku agresji dziecko oglądało, jak dorosły bawi się innymi zabawkami
- Następnie dziecko mogło robić co chciało przez 20 min. - pomiar różnych wskaźników agresji w stosunku do lalki Bobo

Wyniki

- Dzieci oglądające agresję zachowywały się bardziej agresywnie
- Agresja była wyższa, gdy model był tej samej płci co dziecko
- Agresja fizyczna była wyższa u chłopców
- Agresja werbalna też, ale bardzo niewielkie różnice

Eksperyment z 1963r.

- Procedura analogiczna do poprzedniej
- Agresja oglądana na filmie (fabularnym lub kreskówce)
- Film kończył się wzmocnieniem agresji (agresor dostawał cukierki) albo ukaraniem agresji (agresor dostawał reprimendę słowną) albo warunkiem kontrolnym
- Wzmocnienie agresji skutkowało najsilniejszym nasileniem zachowań agresywnych
- Nie ma różnicy, czy agresja jest oglądana na żywo, na filmie czy na kreskówce

Teoria społecznego uczenia się Bandury

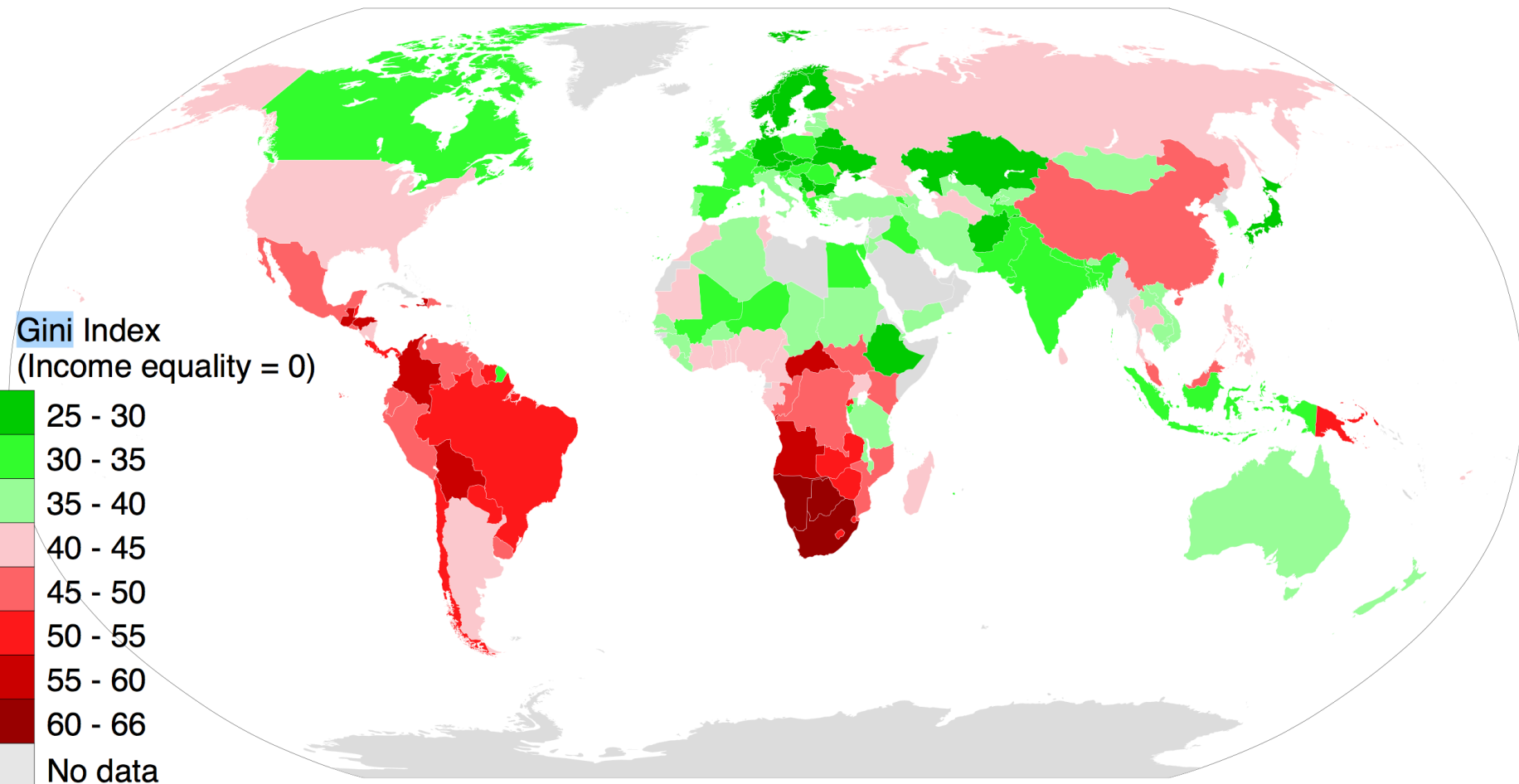
1. Uczenie się nie jest tylko behawioralne - jest to proces poznawczy zachodzący w kontekście społecznym
2. Uczenie się dokonuje się poprzez obserwowanie czyjegoś zachowania i jego konsekwencji
3. Uczenie się to dokonywanie obserwacji i wyciąganie z nich wniosków (modelowanie). Uczenie może zachodzić *bez* obserwowanej zmiany w zachowaniu
4. Wzmocnienia pełnią istotną rolę w uczeniu się, jednak nie są za nie w całości odpowiedzialne
5. Uczeń nie jest pasywnym odbiorcą informacji. Procesy poznawcze, zachowanie i środowisko wpływają na siebie nawzajem

Indywidualne wyznaczniki agresji

- Indywidualne różnice w agresywności są w 50% wyjaśniane genetycznie
- Bliźnięta jednojajowe (nawet wychowywane osobno) są bardziej do siebie podobne pod względem agresywności niż dwujajowe
- Z agresywnością wiąże się *wrogi wzorzec atrybucji*
- Mężczyźni są bardziej agresywni

Sytuacyjne wyznaczniki agresji

- Wystąpienie *provokacji*
- Kultura honoru, czyli: „musisz być tak groźny, żeby nikt nie ukradł ci twoich owiec”
- Nawet drobne utarczki stają się polem do walki o „zachowanie twarzy”
- Tłumaczona jest wysokimi nierównościami społecznymi
- Indeks Gini
- Przesunięcie pobudzenia emocjonalnego

Przemoc rodzi przemoc – spirala agresji

- Badania nad zabijaniem robaków (Martens et al., 2007) - Gdy kazać badanym mieć robaki w młynku do kawy, zabijają ich oni więcej w warunku dłuższego treningu (5 robaków treningowych) niż krótszego treningu (1 robak treningowy)
- Przemoc rodzi przemoc bo:
 - Agresja może być nagrodą (usuwa nieprzyjemne napięcie)
 - Agresję uzasadniamy negatywnymi cechami ofiary
 - Desensytyzacja - osłabienie awersyjnej reakcji fizjologicznej, jaką reagujemy na przemoc

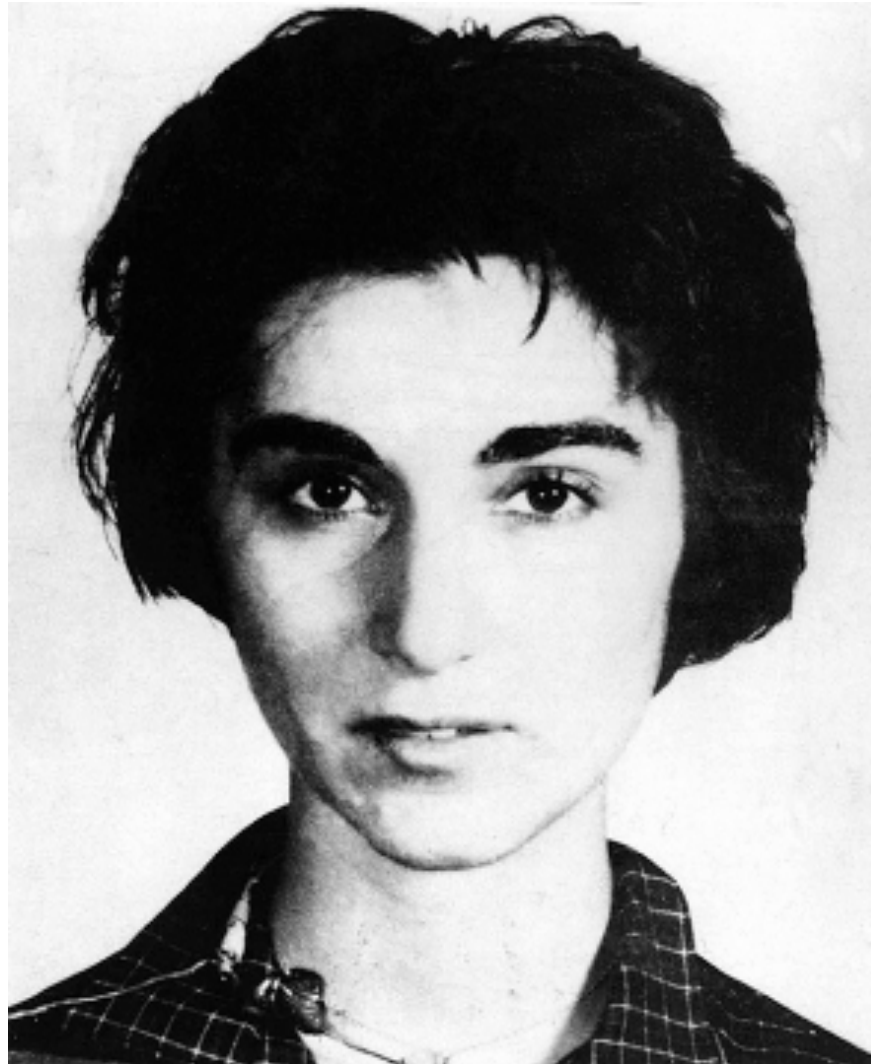
Skuteczność kar

- Kary cielesne powodują natychmiastową uległość dzieci
- ALE - modelują agresję fizyczną, nasilają zachowania aspołeczne, wiążą się z wyższą psychopatologią i gorszymi relacjami z rodzicami w dorosłości (Gershoff, 2002)
- Kary pełnią skuteczną funkcję odstraszającą, ale bardzo kiepską funkcję korekcyjną
- Surowość kar nie ma praktycznie żadnego związku z przestrzeganiem prawa
- Decydująca jest *nieuchronność* kary

Prospołeczność

Krzysztof Basiński

Morderstwo Kitty Genovese – 1964r., NYC

Winton Mosley

Relacja w mediach (NY Times)

- Nagłówek „Trzydziestu siedmiu widziało morderstwo, nikt nie zadzwonił po policję”
- W rzeczywistości (śledztwo policyjne) ok. 12 osób widziało część zdarzenia, nikt nie widział go w całości
- Tylko jeden człowiek widział atak z użyciem noża, tylko jeden widział drugi atak
- Świadkowie zeznawali, że myśleli że to kłótnia kochanków, pijacka bójka lub grupa przyjaciół wracająca z baru

Dlaczego?

- Im więcej świadków, tym mniejsza szansa, że ktoś pomoże
- W sytuacji zagrożenia, ok. 70% ludzi zainterweniuje
- W sytuacji zagrożenia i w obecności innych, odsetek spada do 40%
- Trzy wytłumaczenia: niejasność oceny sytuacji, spójność grupy, rozproszenie odpowiedzialności

Niejasność sytuacji

- Interpretacje zdarzeń kryzysowych mogą być różne
- Koszty nietrafnej oceny sytuacji mogą być relatywnie wysokie
- Ludzie boją się oceny ze strony innych

Spójność grupy

- Im bardziej spójna jest grupa obserwatorów, tym większa szansa, że ktoś zainterweniuje w obliczu zagrożenia
- Najmniejsza szansa na interwencję jest wtedy, kiedy obserwatorzy się słabo znają, np. sąsiedzi

Zjawisko rozproszenia odpowiedzialności (Darley, Latane, 1968)

- Ludzie nie podejmują działania w sytuacji zagrożenia, ponieważ myślą, że inni to za nich zrobią
- Inni obserwatorzy mogą być bardziej kompetentni do udzielenia pomocy
- Być może pomoc już nadeszła, tylko o tym nie wiemy
- Boimy się konsekwencji udzielenia niewłaściwej pomocy

Model interwencji w sytuacji kryzysowej – Latane, Darley, 1970

